

Wyniki badań dają jasno do zrozumienia, że okres starości coraz bardziej się wydłuża. Kompatybilne wobec tego są prognozy, które ukazują, że odsetek ludności w wieku 65 i więcej lat będzie systematycznie wzrastał (Hryniewicz, Witkowski, and Potrykowska 2018). W 2035 r. ma on wynieść 23,2, przy czym w miastach będzie się kształtował na nieco wyższym poziomie (24,3) niż na wsi (21,7) a w 2050 odpowiednio do 32,7% (34,1 w miastach, 31,9 na wsiach). Jeszcze bardziej spektakularnie przebiegać będą zmiany odsetka ludności w wieku 80 i więcej lat, który w latach 2010–2035 zwiększy się ponad dwukrotnie – z 3,5 do 7,2. Badania z obszaru diagnozy zdrowotnej ludzi starych ukazują wyraźnie, że wydłużającemu się okresowi starości towarzyszy przedłużająca się sprawność i aktywność seniorów (Waligórska et al. 2014).

Jednym z obszarów, w którym zauważalne jest zwiększone znaczenie segmentu starszych osób jest aktywność wyborcza. Klasyczne badania partycypacji wyborczej jeszcze do niedawna zakładały, że wraz z wchodzeniem wyborców w okres później dojrzałości radykalnie spada odsetek osób uczestniczących w wyborach. Decydowały o tym względy społeczne (mniejsza mobilność i aktywność) jak i medyczne, związane z pogarszającym się z wiekiem stanem zdrowia (Wojtasik 2012b). Współcześnie tendencje te, chociaż występujące, wraz z wydłużeniem średniego czasu życia zostały jednak odłożone w czasie. Wpływ na to ma również relatywnie dłużej utrzymujący się lepszy stan zdrowia seniorów oraz lepsze warunki bytowe.

Głównym celem projektu jest diagnoza motywacji wyborczych najstarszych wyborców (pow. 65 r.ż.), określanych w literaturze jako grey voters. Badania i analizy prowadzone po wyborach w ramach ostatniego cyklu wyborczego (2018-2020) pokazują rosnące znaczenie wyborców w okresie później dojrzałości dla uzyskiwanego wyniku wyborczego, szczególnie dla zapewnienia zwycięstwa PiS w wyborach sejmowych i Andrzeja Dudy w elekcji prezydenckiej. Bez istotnego poparcia wśród najstarszych wyborców zwycięstwo PiS nie byłoby tak okazałe, a reelekcja Andrzeja Dudy niemożliwa. Szukając źródeł postaw najstarszych wyborców można wskazać dwa kierunki wnioskowania, będące zarazem operacjonalizacją problemu badawczego. W pierwszym dominujący wśród nich sposób zachowania wynika z współwystępujących cech socjodemograficznych – w stosunku do pozostałej części populacji są oni słabiej wykształceni, gorzej sytuowani ekonomicznie i bardziej religijni (Błędowski et al. 2012; Informacja o sytuacji osób starszych na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego 2018; Mossakowska, Błędowski, and Więcek 2012). Jeżeli więc do tej grupy będą dołączać wyborcy z coraz młodszych roczników (lepiej wykształceni, mniej religijni i lepiej sytuowani materialnie) to wyborczy obraz grey voters będzie się zmieniał. Drugi kierunek wnioskowania zakłada dominujący wpływ starzenia się jako uniwersalnego procesu na sposób postrzegania otoczenia społecznego a więc także na postawy wyborcze. To poprzez społeczne, psychologiczne i ekonomiczne konsekwencje starości ci wyborcy posiadają relatywnie stałą formację polityczną.

Rozwiązanie problemu zostanie oparte o podłużne wywiady strukturyzowane. Dzięki możliwości realizacji zgłaszanego projektu badawczego przez 48 miesięcy badaniami zostanie objęty cały cykl wyborczy 2023-2025, obejmujący wybory samorządowe (2023), parlamentarne (2023), do Parlamentu Europejskiego (2024) oraz prezydenckie (2025). Dodatkowo – celem pogłębienia badania – przeprowadzone zostaną wywiady wstępne, ukierunkowane na diagnozę wartości podstawowych i politycznych, postaw społeczno-politycznych, motywacji i celów etc, grey voters (2022). Przedmiotem badań będzie grupa szeroko określana w literaturze jako osoby w okresie późnej dojrzałości, najczęściej klasyfikowane tak po 65 r.ż. (Strelau 2003), z uwzględnieniem wewnętrznego zróżnicowania tej grupy. Badania takie wpisują się w aktualny trend światowych studiów elektoralnych, które przenoszą swoje zainteresowanie kwestiami związanymi z legitymizacyjnymi funkcjami wyborów powszechnych (Levitsky and Way 2002; Schedler 2002) na badania wyłaniania sprawiedliwej reprezentacji politycznej (Simpser 2013; Ham 2015). Ma to swoje źródła w coraz silniejszym oddziaływaniu kwestii demograficznych na charakter i rezultaty wyborczej rywalizacji oraz instrumentalizacji znaczenia poszczególnych grup społecznych. W przypadku wyborów powszechnych problem grey voters może zaważyć na odejściu od klasycznych determinant rywalizacji wyborczej (np. programowej, ideologicznej czy ekonomicznej) na rzecz głosowania o ściśle demograficznym charakterze. W jego efekcie wyborcy tracą część swojej podmiotowości, oraz poczucia wpływu na politykę i zmniejszają legitymację udzielaną przedstawicielom i władzom wybranym w wyniku tak przeprowadzonych wyborów. Jest to część szerszego procesu współczesnej delegitymizacji demokratycznych systemów politycznych, obserwowanego w większości demokracji skonsolidowanych w II poł. XX w. (Morlino 2009).